

Podpora lidských práv v zahraniční politice a stranické volební programy

Vít Dostál

Podpora lidských práv, demokratizace a transformace jsou pevnou součástí české zahraniční politiky. Aktivním působením v těchto oblastech Česká republika přispívá svým dílem k vytváření svobodnějšího, prosperujícího a bezpečnějšího světa. Díky aktivitě všech vlád od roku 1989 si Česká republika vydobyla v lidsko-právní zahraniční politice značné renomé. V dnešním mezinárodním prostředí je tato oblast ještě důležitější, než kdy jindy. Strategickým cílem České republiky je, aby ve světě bylo co nejvíce stabilních demokratických států odpovědně se chovajících v mezinárodním prostředí. Právě podporou lidských práv, demokratizace a transformační politiky Česká republika přispívá k nastolení tohoto stavu a tato oblast by proto měla být i nadále jednou z vládních zahraničněpolitických priorit.

Asociace pro podporu demokracie a lidských práv DEMAS sdružující 16 českých nevládních organizací, které se věnují podpoře lidských práv, demokracie a občanské společnosti ve světě, poskytla politickým stranám své podněty pro přípravu volebních programů. V nich se hovořilo o aktivitě ČR v rámci mezinárodních organizací, o prioritních oblastech (východní Evropa a západní Balkán) a o problematičnosti navazování blízkých (obchodních) vztahů s autoritativními režimy.

Cílem tohoto textu je poukázat na to, zda a jak politické strany s tématem lidských práv ve svých programech pracují. Analyzovány byly programy osmi demokratických stran (ANO, ČSSD, KDU-ČSL, ODS, České pirátské strany, Starostů a nezávislých, TOP 09 a Zelených).¹ Sledováno bylo celkem šest kategorií. Zaprvé zda se v programech objevuje obecná zmínka o podpoře lidských práv v zahraniční politice. Zadruhé a zatřetí, zda hovoří o transformaci prioritních teritorií – východní Evropy a západního Balkánu. Začtvrté a zapáté, jak se staví k autoritativním mocnostem Rusku a Číně a zda v kontextu těchto vztahů připomínají i téma lidských práv a svobod. Zašesté, zda hovoří o nastavení politiky lidských práv a transformační spolupráce.

---

¹ KSČM a SPD Tomio Okamura se staví k prosazování lidských práv ve světě negativně. Nebyly proto do analýzy zahrnuty.

Tabulka: Lidská práva ve volebních programech politických stran

	Lidská práva v zahraniční politice	Východní Evropa	Západní Balkán	Čína	Rusko	Nastavení politiky lidských práv a transformační spolupráce
ANO	Podpora ochrany lidských práv významným pilířem aktivit české diplomacie.	Podpora Ukrajiny a další zemí Východního partnerství EU.	Podpora stability západního Balkánu postupné integrace do EU za předpokladu dotažení reformem upevňujících právní stát a převzetí legislativy EU.	Klást důraz na respektování pravidel mezinárodního obchodu a tím chránit český průmysl před nekalou soutěží.	Usilovat o přípravu nové strategie EU pro vztahy s Ruskem, s cílem posílit bezpečnostní architekturu v Evropě a umožnit rozvoj těchto vztahů.	
ČSSD		Podpora transformace zemí Východního partnerství a jejich přiblížení EU.	Podpora transformace zemí západního Balkánu a jejich přiblížení EU.	Udržovat dobré strategické vztahy s Čínou.	Udržovat dobré strategické vztahy Ruskem.	Prosadit definici sociálního pilíře zahraniční politiky.
KDU-ČSL	Systematicky pokračovat v ochraně demokracie, lidských práv a práv menšin.			Prosazovat co největší politickou a ekonomickou nezávislost na nedemokratických režimech. Zvláště citlivě vnímáme postavení křesťanů a jejich perzekuci v Číně. Jejich ochranu včlenit do zahraniční a bezpečnostní politiky EU.	Prosazovat co největší politickou a ekonomickou nezávislost na nedemokratických režimech.	
ODS					Zavést opatření k posílení exportních možností ČR na stávajících i nových trzích, a to i např. v Asii.	
ČESKÁ PIRÁTSKÁ STRANA	Podpora symbolické i konkrétní pomoc disentu v autoritářských zemích v rozumné podobě je nedílnou součástí naší diplomacie.			Podpora symbolické i konkrétní pomoc disentu v autoritářských zemích.	Podpora symbolické i konkrétní pomoc disentu v autoritářských zemích.	
STAN	Důraz na dodržování lidských práv a demokratických principů ve světě základním východiskem zahraniční politiky ČR.	ČR mostem mezi EU a sociokulturně spřízněnými východními sousedy. Zacílení zahraniční politiky na Ukrajinu, Gruzii, Arménii a Moldavsku.	Zacílení zahraniční politiky mj. na země Balkánu.	Využít potenciálu českých výrobců a vazeb na tradiční trhy z minulosti a zohlednit také možnosti nově rostoucích ekonomik, avšak při zachování vyváženého postavení a morální integrity.	Využít potenciálu českých výrobců a vazeb na tradiční trhy z minulosti a zohlednit také možnosti nově rostoucích ekonomik, avšak při zachování vyváženého postavení a morální integrity.	

TOP 09	Všeobecná deklarace lidských práv základním východiskem zahraniční politiky. Návrh ČR do pozice předního zastávce lidských práv, demokratizace a transformační politiky ve světě.	Posilování vazeb s východoevropskými zeměmi usilujícími o euroatlantickou integraci – především s Ukrajinou a Gruzii. Podpora jejich unijní perspektivy. Podpora demokratické opozice v Bělorusku.	Podpora zemí západního Balkánu v upevňování principů právního státu a demokracie a jejich unijní perspektivy.		Podpora demokratické opozice v Rusku.	Navyšovat prostředky na transformační aktivity. V rámci podpory lidských práv jsou klíčová zejména politická a občanská práva.
ZELENÍ	Dodržování lidských práv sledovat ve všech zemích.			Nemlčet při věznění politických oponentů, vraždění novinářů nebo segregaci celých skupin obyvatel v očekávání možných obchodních zisků. Vyvíjet tlak na režimy, které se tohoto jednání dopouštějí i přes dílčí narušení ekonomických zájmů.	Nemlčet při věznění politických oponentů, vraždění novinářů nebo segregaci celých skupin obyvatel v očekávání možných obchodních zisků. Vyvíjet tlak na režimy, které se tohoto jednání dopouštějí i přes dílčí narušení ekonomických zájmů.	Rozšířit českou politiku lidských práv, aby kromě práv politických zahrnovala i práva sociální a environmentální, s vědomím jejich neoddělitelnosti.

Zdroj: Autor na základě politických programů osmi politických stran zveřejněných před volbami do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2017, a to ANO², ČSSD³, KDU-ČSL⁴, ODS⁵, Česká pirátská strana⁶, TOP 09⁷, Starostové a nezávislí⁸, Zelení⁹.

² ANO, „Teď nebo nikdy“, <https://www.anobudelip.cz/file/edee/2017/09/program-hnuti-ano-pro-volby-do-poslanecke-snemovny-2017.pdf>.

³ ČSSD, „Dobrá země pro život“, <https://www.cssd.cz/data/files/program-210x210-seda.pdf>.

⁴ KDU-ČSL, „Zodpovědně pro společný život“, <https://www.kdu.cz/getattachment/f3c301fb-b96a-4915-87e4-6ad5713164a3/Volebni-program-2017-2021.aspx>.

⁵ ODS, „Silný program pro silné Česko“, <http://www.ods.cz/volby2017/program>.

⁶ Pirátská strana, „Volební program černé na bílém pro volby 2017 do Poslanecké sněmovny“, https://www.pirati.cz/assets/pdf/program_na_web_s_obalkou.pdf.

⁷ TOP 09, „Volební program TOP 09“, https://www.top09.cz/files/soubory/volebni-program-2017-do-poslanecke-snemovny_1717.pdf.

⁸ Starostové a nezávislí, „Program STAN 2017“, https://www.starostove-nezavisli.cz/fmfile/0/files/volby17/STAN_program_17_final.pdf.

⁹ Zelení, „Volební program Zelených“, https://www.zeleni.cz/wp-content/uploads/2017/06/zeleni_volebni_program_2017.pdf.

Výsledky srovnání programů

- Otázku lidských práv v zahraniční politice nezmiňují pouze ČSSD a ODS. Ostatní strany hovoří o lidských právech jako o východisku, pilíři či nedílné součásti zahraniční politiky.
- O prioritních teritoriích (východní Evropě a západním Balkánu) a podpoře jejich transformace či evropské integrace se zmiňuje polovina sledovaných stran. Nečiní tak KDU-ČSL, Zelení, Starostové a nezávislí a Česká pirátská strana.
- KDU-ČSL se zmiňuje o nutnosti ochrany práv křesťanů v Číně a TOP 09 hovoří o podpoře demokratické opozice v Rusku.
- O prosazování lidských práv bez ohledu na ekonomické ztráty píše Zelení. Větší politickou a ekonomickou nezávislostí na autoritativních režimech slibuje prosadit KDU-ČSL a o zachování morální integrity při realizaci ekonomické diplomacie pak Starostové a nezávislí. Naopak ČSSD vnímá vztahy s Ruskem a Čínou jako strategické a chce je jako takové také udržet. ODS podporuje hledání nových trhů v Asii, což může zahrnovat i Čínu. ANO sice v programu zmiňuje jak Čínu, tak Rusko, ovšem k otázce prosazování lidských práv na úkor ekonomického prospěchu se nevyjadřuje.
- K navýšení prostředků na transformační aktivity se hlásí pouze TOP 09.¹⁰ Zelení chtějí českou politiku lidských práv rozšířit také o práva sociální a environmentální. ČSSD navrhuje prosadit definici „sociální pilíře“ do zahraniční politiky, avšak co tento apel přesně znamená, není zřejmé.

Závěr

V posledních letech proběhla v České republice debata o roli lidských práv v zahraniční politice, která zahrnovala zejména dvě roviny sporu.¹¹ Zaprvé zda je dostatečné koncentrovat českou pozornost v této oblasti na tzv. práva první generace (občanská, politická atd.) nebo zda se má Česko podrobněji zaměřit na další generace práv (hospodářská, kulturní, sociální, environmentální), přičemž tuto diskuzi vedla především odborná veřejnost a Ministerstvo zahraničních věcí a souvisela zejména s přípravou nových koncepčních dokumentů. Zadruhé se v souvislosti s vývojem české zahraniční politiky otevřela obecná otázka smysluplnosti zdůrazňování lidských práv, a to vzhledem k údajné potřebě prohlubovat vztahy s autoritativními režimy – například s Čínou a Ázerbájdžánem.

Po srovnání programů politických stran před volbami do Poslanecké sněmovny v říjnu 2017 lze konstatovat, že lidská práva jsou nadále považována za podstatnou oblast zahraniční politiky. Relevantní demokratické strany nepřicházejí s revolučními tezemi: hovoří o podpoře transformace zemí sousedících s EU a pomoci při realizaci jejich integračních snah. Některé strany se dále zmiňují o nezbytnosti podpory demokratické opozice v autoritářských režimech. Nelze tedy po volbách předpokládat zásadní obrat v české lidskoprávní politice. Z české zahraničněpolitické diskuze bezesporu nezmizí polemika o tom, zda prosazovat lidská práva nebo protěžovat obchodní kontakty.

¹⁰ TOP 09 i Zelení dále hovoří o navýšení prostředků na zahraniční rozvojovou spolupráci.

¹¹ Srov. Václav Bělohradský a Jiří Přibáň, *Lidská práva: (Ne)smysl české politiky?* (Praha: SLON, 2015).

Analýza programů politických stran v oblasti lidských práv není podstatná jen z hlediska předvídatelnosti jejich chování, a tedy transparentnosti cílů, ale je i vodítkem pro přípravu programového prohlášení vlády a má být oporou pro politické postoje zvolených poslanců v jejich čtyřletém funkčním období. V tomto ohledu je znepokojující, že téma nezmiňují dvě tradiční české politické strany ČSSD a ODS. V prvním případě je tato skutečnost zvláště zarážející, neboť ČSSD měla poslední čtyři roky v gesci zahraniční politiku a otevřela výše zmíněnou debatu o rozšíření prioritních témat i na tzv. lidská práva druhé a třetí generace. U ODS je mlčení zvláštní vzhledem k tomu, že strana vychází i z disidentské tradice a podpora lidských práv a transformační politiky tvořila jednu z os jejího zahraničněpolitického myšlení.¹²

DEMÁS – Asociace pro podporu demokracie a lidských práv vznikla v roce 2008. V současné době sdružuje 16 českých nevládních organizací, které se věnují podpoře lidských práv, demokracie a občanské společnosti ve světě. www.demas.cz

---

Vít Dostál působí jako ředitel Výzkumného centra Asociace pro mezinárodní otázky AMO, která je jednou ze zakládajících organizací DEMÁS. www.amo.cz

---

Vypracování tohoto briefing paperu bylo podpořeno z prostředků programu transformační spolupráce Ministerstva zahraničních věcí ČR.

TRANSITION

Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic

---

¹² Např. Alexandr Vondra, „Česká zahraniční politika: tři principy, trojí směřování a tři témata,“ <https://www.alexandrondra.cz/ceska-zahranicni-politika-tri-principy-troji-smerovani-a-tri-temata>.